

Lieve Amber,

Ik heb het schrijven van deze brief weken uitgesteld. Rond het aanvangen ervan bouwde ik een monument van getreuzel. Vaders zijn daar goed in, heb ik gemerkt. Is het een trekje van nerveuze aanstaande vaders om het moment van blootgeven eindeloos uit te stellen?

Ik wachtte op regen. En toen het, vlak voor je geboorte, vervelend begon te donderen boven de grachtenstad, zag ik dat als een aansporing werk te maken van wat ik geen werk kan noemen: jou tot kompas van ons leven maken, en dat kompas neerschrijven op papier. De verspringende naald volgen.

En luisteren naar de echo van onze harten. Misschien vangt deze brief al die stiltes tussen hartkloppingen in. In stilte ademt je moeder in de kamer hiernaast diep in en uit. De afgelopen dagen voelde ze veel pijn.

Ik vroeg me af wie je bent, want als ik weet wie ik voor me heb, dan kom ik makkelijker dichterbij het begin. Om precies voor ogen te krijgen wie jij voor mij bent, daar ging veel tijd in zitten. Want om erachter te komen wie jij voor mij bent, moest ik eerst bij mezelf terade gaan en durven definiëren wie ik zelf ben. Dan kan ik ook beter aanvoelen wat ik te geven heb. Wat ik te weten kom, laadt mij op en zet spanning op de zaak. Stroom. Eigenlijk wist ik nooit zo goed hoe ik die samenballing van ervaring en verdriet, geschiedenis en anekdote, leven en liefde, falen en frustratie – een dikke, ondoorgrondelijke puree, die klaarligt om tot vormpjes te worden gekneed – moest hanteren, totdat ik in afwachting van jouw aanstaande komst begon na te denken over wat ik aan jou zou willen vertellen, zonder enig voorbehoud. Zonder dralen.

Er was ook een angst die ik moest overwinnen, de angst die koel en geduldig wacht onder de hoop: dat elk begin ook het einde aankondigt van iets. De wetenschap dat ik met jouw komst onherroepelijk zal veranderen. Ik word een andere man, ik word vader. Jij was embryo, wordt dochter. Het verlangen naar jouw aanwezigheid wordt deze brief.

Het is een zwoele nacht in de grachtenstad. Uit de duisternis klinkt een helder gezongen lied. Eromheen meen ik vogels te horen fluiten. Door jou aan te spreken, land ik zachtjes op het mos en kan ik naar je toe

lopen om je te bereiken, om tegen je te zeggen dat van jou houden makkelijk is.

* * *

De hartstochtelijkste brieven worden geschreven om iets te bezweren – een angst, een redeloze liefde, een stille pijn; daarom werkt het schrijven beter dan de sterkste pijnstillers, want door je intieme gedachten toe te vertrouwen aan het papier gaan ze reizen, komt wat je voelt een beetje van je af te staan, wordt de verwarring een stoltsel, gaan de deuren open naar de volgende kamers, kamers waar we doorheen moeten om die volgende kamers te ontdekken waar we onze pijn kunnen neerleggen. De pijn die we voelen wanneer wat we ondernemen niet oplevert wat we hoopten. Het leven is leren falen. En jij opent een nieuwe kamer in ons leven, Amber, een kamer waarin een paleis huist. Waar de pijn zoveel ruimte krijgt dat die erin lijkt te verdwijnen.

Mijn drang om je te schrijven komt ook voort uit het verlangen de tijd een stap voor te zijn. Ik weet dat ik het ga verliezen, maar de competitie aangaan levert sterk spul op. Jij bent nog een droom waarvan ik de be-

tekenis niet helemaal begrijp, en dus moet ik schrijven om hem betekenis te geven. Ik begin met schrijven aan iemand die ik graag mag en wie ik alles kan vertellen. Aan jou. Ik sta stil, denk na en laat los om in jou op te gaan.

Tot voor kort zag ik mezelf als een samenraapseltje van de geschiedenis; door migratie en toevallige omstandigheden, met hier en daar wat geluk gevoegd bij een soms halsstarrige nieuwsgierigheid naar de geheimen van het leven en dus kennis van het leven, ben ik – voilà! – mezelf geworden. Maar doordat ik weet dat jij er straks zult zijn, verlang ik ernaar mezelf beter te doorgronden. Je wilt weten wie ik ben? Ik zal het je vertellen. In je oor fluisteren. Zodat je weet waar die beschermende schaduw vandaan komt die over je heen valt. En om hierachter te komen: waar ik stond, waar we vandaan komen en of ik in staat ben om, horizontaal liggend op de bank, parachute te springen de toekomst in.

* * *

Jij bent er nog niet, en toch ben je er wel. In afwachting van de levensvoorstelling maken we een nieuwe ruimte. Rond jouw geboorte moet een theater worden ge-

bouwd. Een klein en knus theater waar, op regieaanwijzing van je moeder, ruimte is voor gezelligheid en warmte, geborgenheid en licht. Elke dag fluistert je moeder mij nieuwe aanwijzingen in m'n oor over hoe het huis moet worden. Gehypnotiseerd door haar nesteldrang doe ik wat ze me opdraagt. De stelling met de talloze luiers die je gaat volpoepen en -pissen krijgt er ook haar plek. (We werden gewaarschuwd dat baby's veel afval produceren om verder te kunnen groeien in hun nieuwe behuizing. Het zal me benieuwen.)

Als ik kijk naar de hoeveelheid Pampers die ik op een zaterdagmiddag in Purmerend heb ingekocht, de kastjes die ik heb versjouwd, het eelt op mijn handen, de vingers met kleine streepjes en wondjes van het duwen en hameren en verven, en de wanden die in kindvriendelijke kleuren zijn geverfd, dan kan niets jouw aanstaande bestaan meer ontkennen. Dat was ook de bedoeling; we zijn zo bezig omdat we stiknerveus worden van het wachten. Maar je bent er nog niet; je geeft aan dat je er kunt zijn. Voorlopig ben je die mogelijkheid. En als ik in de kinderkamer ga zitten en om me heen kijk, dan zak ik langzaam weg in het drijfzand dat stilte heet.

En toch genoot ik de afgelopen maanden van het wachten op jou. Je hebt me door er niet te zijn veel meer geleerd over de kunst van het uitstel, het rustig in- en uitademen, dan welke bewustzijnsworkshop ook

zou kunnen. Het wachten op een kind is een heilzame oefening. We zijn wachtende dieren.

Ja, er zit een bepaald genot in het wachten op het onvermijdelijke. Avonden op de bank doorbrengen tot dat we aan de beurt zijn, de dagen een grote, langgerekte wachtruimte. De laatste zondag voor je geboorte kreeg het wachten trouwens een heel andere kwaliteit dan daarvoor. Wat er gebeurde was dat bij mij de paniek toesloeg. Het Kon Elk Moment Gaan Gebeuren. En dat dreunde maar door m'n lichaam. Het Kon Elk Moment Gaan Gebeuren. Nog zonder dat je moeder er woorden aan had gegeven, wist ik dat dit de laatste week zou worden waarin we konden zeggen: 'Nog eventjes,' bedoelend dat het nog lang niet zover was. Je was onderweg. Daar in je moeders buik was je bezig om die laatste centimeters op je gemakje af te leggen.

Maar met nog een paar dagen voor de uitgerekende datum kroop er bij mij, meer uit onverschilligheid dan discipline een rustig persoon, een bepaalde onrust binnen die raakte aan iets wat ik nog niet eerder had gevoeld. De gedachte dat het menens ging worden en dat ik daar totaal geen controle over had, vermengde zich met een diepere angst dat ik je ook kwijt zou kunnen raken. Je moeder begon ook steeds duidelijker te voelen dat je 'eraan kwam', en dat gevoel zorgde ervoor dat de laatste dagen werden als lopen over een steeds smaller koord. Of over ijs dat naarmate we de rand naderen

steeds dunner wordt. Ik begreep toen wat wordt bedoeld met het woord ‘onvermijdelijk’: alles laat los, alle zekerheden gaan de deur uit, alles waar je mee bezig bent of in geloof of altijd op terugvalt, valt weg als de schillen van een ui, om uiteindelijk enkel en alleen de kern over te houden: de transitie van ‘ik ben’ naar ‘wij zijn’. De overgang van ‘wie ben ik’ naar ‘wij zijn wij’. En de overgang van dood naar leven en weer terug – en het spijt me dat ik meteen over de dood begin, maar ik denk dat het wachten op leven net zo beklemmend kan zijn als wachten op de dood. Omdat ze allebei zo onvermijdelijk zijn. Omdat er niks te kiezen valt.

Maar voordat ik inzoom op die laatste dagen, uren, minuten, seconden, stiltes en vervulling wil ik eerst ruim baan geven aan de periode van de zwangerschap. Toen de wereld aanvoelde als een overrijpe mango, waarvan het sap uit de dikke wand als rubber naar buiten sijpelde.

* * *

In de Marokkaanse havenstad Tanger ben je verwekt, Amber, daar waar het zuidelijkste puntje van Iberië het puntje van Afrika een kus geeft. Toen Saida dat on-

wennige gevoel dat er iets definitief veranderd was, had omgezet in het bevestigende blauw van de zwangerschapstest, kwamen we er na wat terugtellen op uit dat je in die derde week van december in de moederschoot werd geworpen. Op dat moment was ons uitzicht de oude stad van Tanger met daarachter, in de verte, het grillige gebergte van Spanje, de grond onder onze voeten Afrikaans.

Je reisde met ons mee terug naar Amsterdam, waar je steeds duidelijker je aanwezigheid liet merken. Je maakte mij blij, je maakte je moeder blij. Met de zwangerschap werd een periode van onzekerheid afgesloten. Een periode waarin we probeerden een kind te krijgen maakte plaats voor een periode waarin we groeiden richting het ouderschap.

Om de zwangerschap te bespoedigen hadden we al wat bezoekjes aan het ziekenhuis gebracht, waar ze ons na onderzoek rustig konden mededelen dat er met mijn sperma en met je moeders baarmoeder niks aan de hand was. Ik herinner me het sprintje dat ik trok naar de spermabank om het warme kwakje nog voor sluitingstijd af te leveren. Omdat er met onze lichamen dus niks mis was, werd de druk alleen maar hoger. En toen je moeder het verlossende woord liet horen: dat ze voelde dat het deze keer wel zou gaan lukken, moest ik denken aan een vriendin die zei: 'Ga op vakantie. Doe het in een caravan. Om zwanger te worden moet je in

staat van achteloosheid verkeren. Vrij zonder de rem erop. Vrij zonder bijgedachten.’ Op die manier was het haar zelf gelukt, ze was op vakantie zwanger geworden. ‘In Griekenland. Op een vakantie-eiland. Ik vergat dat ik zwanger wilde worden, en ik werd zwanger.’ Ik nam haar advies ter harte en begon op internet te zoeken naar een geschikte caravan, voor het geval dat.

De caravan was niet nodig, want in Tanger gebeurde het. Het dikke bed hield ons vast zoals een baseballhandschoen de bal omklemt. Voor het raam zweefde een meeuw. Verdween. Kwam weer terug. Ik stond op, en zette een stap naar het raam om het wat open te zetten en zei tegen je moeder: ‘Er hangt bewolking boven Gibraltar, maar Spanje is goed zichtbaar. Europa legt zich bloot.’ Saida lachte naar me.

* * *

In het vaderschap ligt veel goeds besloten, zo kwettert de wereld om me heen. Nog voordat ik je in mijn handen heb gehouden, hebben al heel wat vaders dat voor me beslist, waardoor er de illusie is ontstaan dat wij vaders min of meer gelijk zijn aan elkaar. Het gaat ook heel vaak over de ongemakken, want het is via de band

van de lasten dat het snelst solidariteit wordt gevoeld. Jouw probleem is mijn probleem. Waar we ons diep bewust van zijn, is dat het geluk minder goed gedeeld kan worden. Op de dag dat we horen dat we vader worden, begint onze eigen voorbereiding op de dag dat we het vaderschap moeten gaan uitvinden. Het drukt ons niet neer, maar maakt ons licht. We voelen ons een held.

Er is voor ons vaders veel minder te bepraten over de daadwerkelijke zwangerschap. We weten immers eigenlijk niet waar we het over hebben. Dat is aan de moeders. Die voelen hoe de natuur beslag op hen legt – kom, laten we het oude meubilair eruit gooien, de stofnesten hartgrondig wegrukken, flink met sop in de weer! – om het lichaam in te richten op een tweede lichaam. Als het goed gaat.

Wij mannen kunnen toch niet net als de vrouwen in staat van zwangere opwinding met elkaar gaan palaveren over de intimiteit van de geboorte; dat zou toch maar tot gekunstelde aannames leiden over zaken die we niet zelf beleven, voelen of doormaken. Wat bij ons ontbreekt, is de wetenschap iets mee te maken wat exclusief voor jou is; ik zag ook bij je moeder, nadat ze was hersteld van de eerste zware maanden, het besef groeien dat nakend moederschap geeft. Dat missen wij mannen, dus praten wij maar een beetje chagrijnig over de gang van zaken, niet als ervaringsdeskundigen maar als commentatoren. Ons past op gepaste afstand

toe te kijken hoe de vrouw een moeder in wording wordt, en als we, in een moment dat bijna aan onze aandacht ontsnapt, een knauw in onszelf voelen, die knauw van diepe betrokkenheid bij dit levensproject, dan is dat denk ik al heel wat.

En wil de man voorkomen dat hij op de vuilnisbelt van de evolutie eindigt – want geloof me, de vrouw is heel wat beter in staat om driehoekige voorwerpen in een cirkel te laten passen, kan heel veel beter alle absurditeiten van het leven aan, omdat leven schenken al zo absurd is –, dan zullen we onze aandacht er goed bij moeten houden en zo langzamerhand afstand moeten gaan nemen van die bevoorrechte positie van superioriteit die ons de afgelopen millennia in staat heeft gesteld kruistochten te voeren, heilige oorlogen met gif te vermengen, ballen op de paal te schieten, afgodsbeelden te maken en elkaar naar het leven te staan zonder dat daar een moederlief aan hielp. Langzaam maakt onze macht plaats voor invloed, hoog spel voor raffinement en idealisme voor realiteit. Om de balans echt goed op orde te krijgen, moeten we durven onszelf te corrigeren.

Toch zou ik het echt anders willen doen dan de vaders om me heen, in de omgang met jou een vorm van levenskunst willen zien. Ik wil het ook anders doen dan mijn vader, die afwezige aanwezigheid. (Let wel: je

grootvader was de persoonlijke alarminstallatie die het huis beveiligde. Hij was niet van de bank te krijgen – op die ene keer na, begin jaren negentig, toen de Algerijnse popartiest Cheb Khaled Rotterdam aandeed en hij er op een zondagavond tot mijn grote verbazing en schrik ineens niet was. Wat gingen de uren langzaam voorbij.) Wat had ik graag gewild dat mijn vader me in de aanloop naar je geboorte eens wat praktische tips gaf, of vertelde hoe het voor hem was geweest. Ik dorst het niet te vragen, omdat ik denk – misschien is dat ook een vaderding – dat zoiets uit jezelf moet komen.

Mijn metier is schrijven, wat me echt beter afgaat dan knuffelen; ik ben daar in ieder geval niet zo goed in als je moeder, die zich helemaal kan geven, alsof ze door te omhelzen iets van haar eigen lichaam terugkrijgt. Maar ik beloof je dat ik je, zodra je er bent, zal beschermen tegen de regen als die valt, en klinkt er donder in de verte dan zing ik erdoorheen, en trek je een pruillip dan zal ik dat respecteren. Het meest van alles zal ik je willen beschermen tegen de onverschilligheid van de wereld. Dat doe ik liever dan de stroom van luiers verschonen, je kots opruimen, slijm stelpen en je gehuil sentimenteel met de mantel der liefde bedekken.

Ik hoop echt dat ik je daarmee waard ben, in een wereld waarin alles van waarde in lichterlaaie lijkt op te gaan. Onlangs zijn we in Europa, wat betreft het vluch-

telingenverhaal, met de neus op de feiten gedrukt door de beelden van het aangespoelde jongetje op een Turks strand. Een jongen op de vlucht voor oorlog die het niet heeft gehaald. Met hoeveel gemak heb ik de televisie uitgezet. Ik begrijp niet waarom de beelden ondanks hun dramatiek en menselijke heftigheid mij niet weten te bereiken. Ik vind het lastig om me erdoor te laten raken, al zou ik het wel willen. Dat komt, vermoed ik, doordat ik in dit uur waarin we op jou wachten niet wil geloven dat het allemaal tevergeefs is wat we doen. Dat terwijl wij een kindje krijgen, vaders en moeders het leven van hun kinderen uit pure wanhoop op het spel zetten. Op dit moment wil ik die wanhoop dus niet voelen. Ouders die een kind verwachten zijn harte-loos, concludeer ik voor mezelf, en ik ga naar bed.

* * *

De zomermaanden van 2015 waren maanden waarin de wereld zelf zwanger leek, niet van hoop en voorspoed, maar van wanhoop en onheil. Honderdduizenden burgers ontvluchtten de ontwrichting die oorlog in hun land had gebracht en trokken richting Europa. Op gammele bootjes stapten ze, om op Europese kusten